

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 263/09-14

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 1. júla 2009 predbežne prerokoval sťažnosť T., K., právne zastúpenej advokátkou JUDr. I. R., K., vo veci namietaného porušenia základného práva vlastníť majetok a na súdnu ochranu podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach pod sp. zn. 4 Co 150/2008 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť T. o d m i e t a pre zjavnú neopodstatnenosť.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola faxom 17. júna 2009 a poštou 18. júna 2009 doručená sťažnosť T., K. (ďalej len „sťažovateľka“), ktorou namieta porušenie základného práva vlastníť majetok a na súdnu ochranu podľa čl. 20 ods. 1 a 4 a čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), ako aj práva na ochranu majetku podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“) v konaní vedenom Krajským súdom v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 4 Co 150/2008.

Zo sťažnosti vyplýva, že sťažovateľka ako žalobkyňa podala 15. októbra 2004 Okresnému súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) žalobu o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnostiam spojenú s návrhom na nariadenie predbežného opatrenia proti S., a. s. (ďalej len „bývalá žalovaná“). Uznesením okresného súdu sp. zn. 39 C 124/04 z 15. októbra 2004 bolo vydané predbežné opatrenie, ktorým sa bývalej žalovanej zakázalo do právoplatného rozhodnutia vo veci samej predať sporné nehnuteľnosti. Uznesenie bolo potvrdené uznesením krajského súdu č. k. 12 Co 356/04-103 z 21. januára 2005. Ďalším uznesením okresného súdu č. k. 39 C 124/04-266 z 2. októbra 2006 sa pripustilo vystúpenie bývalej žalovanej z konania, pričom na jej miesto nastúpilo občianske združenie K. (ďalej len „nový žalovaný“). Rozsudkom okresného súdu sp. zn. 39 C 124/04 z 3. apríla 2008 bola žaloba sťažovateľky zamietnutá. Na základe odvolania sťažovateľky rozsudkom krajského súdu č. k. 4 Co 150/2008-403 z 26. februára 2009 bol rozsudok okresného súdu potvrdený.

Podľa názoru sťažovateľky rozsudkom krajského súdu došlo k porušeniu označených práv podľa ústavy a dodatkového protokolu. Sťažovateľka v podanom odvolaní namietala predovšetkým skutočnosť, že ustanovenia právnych predpisov, ktoré sa vzťahujú na vec, nemožno vykladať tak, ako to urobil okresný súd, pretože jeho výklad zasahuje do označených práv. Poukázala na to, že skutkové okolnosti veci neumožňujú urobiť záver, podľa ktorého sa sťažovateľka nemôže domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva v súdnom konaní. Je to tak predovšetkým vzhľadom na zákon č. 328/1991 Zb. o konkurze a vyrovnaní v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o konkurze“), ktorý v žiadnom prípade neumožňuje odňať vlastníkovi jeho vlastnícke právo. Krajský súd dospel k záveru, že v prípade, ak správca konkurznej podstaty zaradí do súpisu konkurznej podstaty nejakú vec, nemá povinnosť skúmať existenciu vlastníckeho práva úpadcu k takejto veci. Vec sa podľa názoru krajského súdu do súpisu zaradí aj vtedy, ak sú pochybnosti, či skutočne do konkurznej podstaty patrí. Konkurzný súd posúdi dôvody spochybňujúce zaradenie veci do podstaty alebo vec z podstaty vyradí, prípadne osobe, ktorá spochybňuje zaradenie veci do podstaty, uloží lehotu na podanie vylučovacej žaloby. Krajský súd správne uzatvára, že v prípade, ak osoba, ktorej je takáto lehota uložená, v nej vylučovaciú žalobu nepodá, predpokladá sa, že vec bola do súpisu zahrnutá oprávnenne a dotknutá osoba sa už nemôže domáhať svojho práva k nej. Rovnaký záver je potrebné urobiť aj v prípade, ak osoba, ktorá

sa cíti byť vlastníkom určitej veci, nenamieta jej zapísanie do konkurznej podstaty, nedovoľáva sa teda svojho vlastníckeho práva a nežiada ju ani vylúčiť z podstaty, alebo svoje námietky k zaradeniu veci do podstaty vezme späť. Takýto záver krajského súdu je zjavne svojvoľný a účinky takejto interpretácie nie sú zlučiteľné s označenými právami.

V predmetnej veci je nesporné, že sťažovateľka na základe hospodárskej zmluvy zo 17. februára 1989 bola a stále je vlastníčkou sporných nehnuteľností. V konaní bolo toto jej vlastnícke právo preukázané. Okresný súd dospel k záveru, že sporné nehnuteľnosti boli zahrnuté do súpisu majetku konkurznej podstaty úpadcu H., a. s., K. (ďalej len „úpadca“), pričom v konkurznom konaní správca konkurznej podstaty sporné nehnuteľnosti už predal. Podstatou rozhodnutia okresného súdu, s ktorou sa stotožnil aj krajský súd, je právny názor, podľa ktorého v prípade, že sporné nehnuteľnosti boli zahrnuté do konkurznej podstaty a nebola podaná žaloba o ich vylúčenie z podstaty, nemôže sa sťažovateľka ako vlastníčka týchto nehnuteľností domáhať vlastníckeho práva určovacou žalobou. Tento právny názor zakladá v skutočnosti odňatie vlastníckeho práva sťažovateľke, keďže odopretie práva domáhať sa ochrany vlastníckeho práva určovacou žalobou znamená nielen odopretie práva na prístup k súdu, ale aj odňatie ochrany vlastníckeho práva jedným z prostriedkov, ktorým je určovacia žaloba. Ustanovenie § 19 ods. 2 zákona o konkurze ustanovuje následky nečinnosti v prípade, že súd uloží osobe, ktorá uplatňuje, že sa vec nemala do súpisu zaradiť, lehotu na podanie žaloby, že vec nepatrí do súpisu konkurznej podstaty. Jedným z týchto následkov je predpoklad, že vec je do súpisu zahrnutá oprávnene. V skutočnosti však z uvedeného ustanovenia nevyplýva jednoznačný záver, že by sa osoba, ktorej bola uložená lehota na podanie žaloby, nemohla domáhať ochrany svojho vlastníckeho práva iným spôsobom, napr. neskôr podanou určovacou žalobou. Nie je totiž zrejmé, že by v danom prípade išlo o nevyvrátiteľnú domnienku. Táto by totiž musela byť vyjadrená jednoznačným a určitým spôsobom, za aký nemožno považovať výraz „predpokladá sa“. Pre záver krajského súdu neexistuje v zákone o konkurze, ale ani v iných právnych predpisoch žiaden základ, a to tým menej, že v danom prípade k postupu predpokladanému v ustanovení § 19 ods. 2 zákona o konkurze ani len nedošlo. Postup všeobecných súdov v skutočnosti znamená, že sťažovateľke bolo jej vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam odňaté (odňatím možnosti domáhať sa určenia, že je

vlastníčkou v prípade, že zápis v katastri svedčí inej osobe). Znamená to, že sťažovateľka nemôže svoje vlastnícke oprávnenia k sporným nehnuteľnostiam uplatňovať.

Sťažovateľka žiada vydať nález, ktorým by ústavný súd vyslovil porušenie označených článkov ústavy a dodatkového protokolu v konaní vedenom krajským súdom pod sp. zn. 4 Co 150/2008 s tým, aby bol rozsudok z 26. februára 2009 zrušený a vec vrátená na ďalšie konanie. Požaduje tiež zakázať krajskému súdu, aby pokračoval v porušovaní označených práv sťažovateľky. Napokon sa domáha náhrady trov konania.

Z rozsudku krajského súdu č. k. 4 Co 150/2008-403 z 26. februára 2009 vyplýva, že ním bol potvrdený rozsudok okresného súdu č. k. 39 C 124/04-374 z 3. apríla 2008. Sťažovateľka sa v danej veci domáha určenia vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam vychádzajúc z toho, že listinné dôkazy svedčia o jej vlastníctve, pričom žiaden právny predpis jej nebráni domáhať sa takéhoto práva, keď v inom súdnom konaní o tejto otázke nebolo právoplatne rozhodnuté. S týmto právnym názorom sťažovateľky nemožno súhlasiť. Z dokazovania nepochybne vyplýva, že sporné nehnuteľnosti boli na liste vlastníctva zapísané na úpadcu a po vyhlásení konkurzu boli zapísané do súpisu konkurznej podstaty úpadcu. Rovnako je nesporné, že sťažovateľka požiadala správcu konkurznej podstaty úpadcu o vylúčenie sporných nehnuteľností zo súpisu (25. októbra 2001) a tiež konkurznému súdu oznámila, že má námietky voči zapísaniu sporných nehnuteľností do konkurznej podstaty úpadcu (15. novembra 2002). Následne však podaním zo 16. decembra 2002 sťažovateľka konkurznému súdu oznámila, že tieto námietky berie späť. Toto späťvzatie možno vyložiť len tak, že si k sporným nehnuteľnostiam už vlastnícke právo neuplatňuje, a teda nemá ani výhradu voči tomu, aby boli zapísané do konkurznej podstaty úpadcu. Podľa § 6 ods. 2 zákona o konkurze predmetom konkurzu sú veci, byty a nebytové priestory, práva a iné majetkové hodnoty, ktoré patrili dlžníkovi v deň vyhlásenia konkurzu, a majetok, ktorý dlžník nadobudol počas konkurzu, ako aj majetok, ktorým dlžník zabezpečil svoj záväzok. Podľa § 19 ods. 1 zákona o konkurze ak sú pochybnosti, či vec patrí do podstaty, zapíše sa do súpisu podstaty s poznámkou o nárokoch uplatnených inými osobami alebo s poznámkou o iných dôvodoch, ktoré spochybňujú zaradenie veci do súpisu. Správca konkurznej podstaty úpadcu zaradí do súpisu každú vec, o ktorej je presvedčený, že patrí

alebo môže patriť do podstaty. Nemá pritom povinnosť skúmať existenciu vlastníckeho práva úpadcu k zapisovaným veciam a vec do súpisu zaradiť aj v prípade, ak má pochybnosti, či skutočne do podstaty patrí. Vtedy ju ale zapíše do podstaty s poznámkou o nárokoch uplatnených inými osobami alebo o iných dôvodoch, ktoré jej zaradenie do súpisu spochybňujú. Konkurzný súd posúdi dôvody spochybňujúce zaradenie veci do podstaty a buď vec z podstaty vyradí, alebo osobe, ktorá spochybňuje zaradenie veci do podstaty, uloží lehotu na podanie vylučovacej žaloby. Táto žaloba má procesnú povahu a nedodržanie stanovenej lehoty má za následok to, že vec sa považuje ako do súpisu oprávnené zahrnutá a dotknutá osoba sa už nemôže domáhať svojho práva k nej. Rovnaký záver je potrebné urobiť aj v prípade, ak osoba, ktorá sa cíti byť vlastníkom určitej veci, nenamieta jej zapísanie do konkurznej podstaty, nedovoľáva sa teda svojho vlastníckeho práva k nej a nežiada ju ani vylúčiť z podstaty, alebo svoje námietky voči zaradeniu veci do podstaty vezme späť. Potom totiž platí ustanovenie § 6 ods. 2 zákona o konkurze, teda že do podstaty patria veci, ktoré patrili dlžníkovi v deň vyhlásenia konkurzu. Súpis podstaty tvorí právny podklad pre speňaženie majetku patriaceho do podstaty, lebo speňažený môže len ten majetok, ktorý bol spísaný, pričom správca je oprávnený takto spísaný majetok speňažiť okrem prípadu, ak bol zo súpisu zákonným spôsobom vylúčený. V danom prípade bol úpadca v deň vyhlásenia konkurzu zapísaný ako vlastník sporných nehnuteľností, a keďže sťažovateľka jeho vlastnícke právo postupom podľa § 19 zákona o konkurze nevyvrátila, aj tu platí zákonná domnienka (aj keď nie je výslovne v § 6 ods. 2 zákona o konkurze uvedená), že sporné nehnuteľnosti boli do súpisu zapísané oprávnené, a teda ich vlastníkom bol úpadca, aj keby v konečnom dôsledku nebolo išlo o jeho majetok. Pokiaľ v rámci speňažovania podstaty správca takúto vec predá, nemôže sa tretia osoba úspešne domáhať určenia vlastníckeho práva, prípadne vydania veci, lebo takéto nadobudnutie má právne účinky prevodu vlastníctva aj proti pôvodnému vlastníkovi (§ 132 Občianskeho zákonníka). Konkurz na majetok úpadcu nebol doteraz skončený. Vzhľadom na to, že konkurzný súd sťažovateľke nestanovil lehotu na podanie vylučovacej žaloby, mohla túto podať aj z vlastnej iniciatívy. Keďže sporné nehnuteľnosti boli v konkurznom konaní už predané, ich vylúčenie z konkurznej podstaty už nie je možné. Sťažovateľka sa však môže až do skončenia konkurzu domáhať vylúčenia náhradného peňažného plnenia získaného správcom konkurznej podstaty za speňažené sporné nehnuteľnosti.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Ústavný súd podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) každý návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak. Pri predbežnom prerokovaní každého návrhu ústavný súd skúma, či dôvody uvedené v § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde nebránia jeho prijatiu na ďalšie konanie. Podľa tohto ustanovenia návrhy vo veciach, na prerokovanie ktorých nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

O zjavnej neopodstatnenosti návrhu možno hovoriť vtedy, keď namietaným postupom orgánu štátu nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu toho základného práva alebo slobody, ktoré označil navrhovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným postupom orgánu štátu a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnený návrh preto možno považovať ten, pri predbežnom prerokovaní ktorého ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jeho prijatí na ďalšie konanie (I. ÚS 66/98, I. ÚS 110/02, I. ÚS 88/07).

Podľa konštantnej judikatúry ústavného súdu tento nie je súčasťou systému všeobecných súdov, ale podľa čl. 124 ústavy je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti. Pri uplatňovaní tejto právomoci ústavný súd nie je oprávnený preskúmať a posudzovať ani právne názory všeobecného súdu, ani jeho posúdenie skutkovej otázky. Úlohou ústavného súdu totiž nie je zastupovať všeobecné súdy, ktorým predovšetkým prislúcha interpretácia a aplikácia zákonov. Úloha ústavného súdu sa obmedzuje na kontrolu zlučiteľnosti účinkov takejto interpretácie a aplikácie s ústavou alebo kvalifikovanou medzinárodnou zmluvou o ľudských právach a základných slobodách. Posúdenie vecí všeobecným súdom sa môže stať predmetom kritiky zo strany ústavného súdu iba v prípade, ak by závery, ktorými sa všeobecný súd vo svojom rozhodovaní riadil, boli zjavne neodôvodnené alebo arbitrárne. O arbitrárnosti (svojevôli) pri výklade a aplikácii zákonného predpisu všeobecným súdom by bolo možné uvažovať len v prípade, ak by sa tento natoľko odchýlil od znenia príslušných ustanovení, že by zásadne poprel ich účel a význam (mutatis mutandis I. ÚS 115/02, I. ÚS 12/05, I. ÚS 382/06).

Podľa názoru ústavného súdu sťažnosť treba považovať za zjavne neopodstatnenú.

Sťažovateľka namieta, že všeobecné súdy v rozpore s označenými článkami ústavy a dodatkového protokolu odmietli poskytnúť ochranu jej vlastníckemu právu, a to bez toho, aby dospeli k meritórnemu záveru o nepreukázaní jej vlastníckeho práva, resp. aj napriek tomu, že svoje vlastnícke právo preukázala.

Krajský súd bez toho, aby zaujal meritórne stanovisko v otázke, či sťažovateľke svedčí, alebo nesvedčí vlastnícke právo k sporným nehnuteľnostiam, dospel k záveru o nemožnosti poskytnúť ochranu žalobe sťažovateľky o určenie vlastníckeho práva z dôvodu, že sťažovateľka síce v súlade so zákonom uplatnila námietky voči zaradeniu sporných nehnuteľností do konkurznej podstaty, tieto však neskôr vzala späť a žalobu o vylúčenie sporných nehnuteľností z konkurznej podstaty nikdy nepodala. Navyše žalobu o určenie vlastníckeho práva podala v čase, keď už boli sporné nehnuteľnosti v rámci konkurzného konania speňažené (predané).

Z pohľadu ústavného súdu treba na úvod konštatovať, že v danej veci sa ako zásadná javí otázka kolízie dvoch ústavných princípov, a to princípu zachovávanía ústavnosti a princípu právnej istoty. Oba tieto princípy sú súčasťou právneho štátu v zmysle čl. 1 ods. 1 ústavy. Konkrétne sa tu princíp zachovávanía ústavnosti presadzuje v rámci súdneho konania o určenie vlastníckeho práva a princíp právnej istoty sa opiera o právne následky vyplývajúce z ustanovenia § 6 a § 19 zákona o konkurze. Podľa názoru ústavného súdu má v zásade prednosť princíp zachovávanía ústavnosti za súčasného spolupôsobenia určitých brzd daných princípom právnej istoty (napr. I. ÚS 51/06, I. ÚS 60/06, I. ÚS 159/06, II. ÚS 19/09).

Ústavný súd považuje v danej veci za podstatné, že sťažovateľka sa včas dozvedela o tom, že sporné nehnuteľnosti (patriace podľa vlastného presvedčenia jej) boli zaradené do súpisu konkurznej podstaty úpadcu z dôvodu, že podľa zápisu v liste vlastníctva mali vlastnícky patriť úpadcovi. Sťažovateľka aj uplatnila príslušné právne kroky v tejto súvislosti, keď informovala kvalifikovaným spôsobom o svojich vlastníckych nárokoch tak správcu konkurznej podstaty úpadcu, ako aj konkurzný súd. Ešte predtým, ako by bola vyzvaná konkurzným súdom podať žalobu o vylúčenie sporných nehnuteľností z podstaty, však svoje námietky vzala späť. Následkom toho už zrejme nebolo potrebné vyzývať sťažovateľku na podanie vylučovacej žaloby a nič nebránilo ani konkurznému speňaženiu sporných nehnuteľností. Žalobu o určenie vlastníckeho práva k sporným nehnuteľnostiam sťažovateľka podala až v čase, keď už boli sporné nehnuteľnosti predané.

Podľa presvedčenia ústavného súdu dospel krajský súd k správnym a ústavne konformným záverom v súvislosti s vyvažovaním oboch ústavných princípov, ktoré sú v danom prípade v hre. Sťažovateľka sa svojím postupom (späťvzatím námietok a nepodaním vylučovacej žaloby) sama pripravila o možnosť účinnej súdnej ochrany pre svoje ohrozené vlastnícke práva. V situácii, keď sporné nehnuteľnosti už v rámci speňaženia konkurznej podstaty nadobudol dobromyseľne iný subjekt, bolo správne uprednostniť v konečnom dôsledku princíp právnej istoty pred princípom zachovávanía ústavnosti. Závery krajského súdu nemožno preto považovať ani za arbitrárne, ale ani za zjavne neodôvodnené.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto uznesenia.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 1. júla 2009